

รายงานการวิจัย

การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา

(The Development of Desirable Characteristics Assessment Tool
of the University of Phayao Students)

นางสาวณัฐญาณี ธนาฤทธิ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย

(R2R Proposal) มหาวิทยาลัยพะเยา รุ่นที่ 11 ประจำปีงบประมาณ 2567

(กรกฎาคม 2567)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภญ.จันทิมา ชูรัมย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภก.องอาจ มณีใหม่ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนแนวทางในการดำเนินงาน และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความใส่ใจตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย และขอขอบคุณผู้เข้าร่วมการศึกษาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ทุกคนด้วยใจจริง ส่งผลให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พร้อมทั้งการอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจาก ดร.วุฒิชัย ไชยรินคำ รองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพนิสิต ดร.จากรุวรรณ โปษยานนท์ ผู้ช่วยอธิการบดี นายพิเชษฐ ฤกษ์จิตร ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต และคณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูล การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยาทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะศิลปศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทรแดง และ ผู้เมตตาให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย คุณนาถดา เล่าหาราวิ ผู้อำนวยการส่วนกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คุณสุทธิณีย์ ฉัตรยาลักษณ์ หัวหน้างานพัฒนานักศึกษา สู่สากลและแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำเงิน จันทรมณี ผู้อำนวยการสถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินธร นนทมาลย์ รองผู้อำนวยการสถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา ใจแก้วทิ รองคณบดีฝ่ายบริหารคณะนิติศาสตร์ และดร.ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมหานิสิตและอาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้ให้คำแนะนำจนวิจัยแล้วเสร็จ

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่กิจการนิสิตประจำคณะ และนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ทุกคน และครอบครัวของข้าพเจ้าที่ให้กำลังใจ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ การสนับสนุนทุนการวิจัยจากโครงการการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R Proposal) มหาวิทยาลัยพะเยา รุ่นที่ 11 ประจำปีงบประมาณ 2567

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาต่อไป

ณัฐญาณี ธนาฤทธิ

ผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวณัฐญาณี ธนาฤทธิ์
ที่ปรึกษา	1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภก.องอาจ มณีใหม่ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภญ.จันทิมา ชูรัมย์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยา กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา การวิจัยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) ขั้นตอนที่ 4 การศึกษานำร่อง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกิจการนิสิต ประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพนิสิต ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต คณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต ผู้นำนิสิตและนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยด้านกิจการนิสิต คณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต ผู้นำนิสิตและนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ และแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัด (rating scale) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบกึ่งโครงสร้าง และการทำแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยา นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้และตรวจให้คะแนน และดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) กระบวนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินแบบสอบถามอย่างอิสระ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อนำผลไปวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยโปรแกรม STATA นำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic)

ผลการศึกษาพบว่า แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1.ด้านสุนทรียภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 3 ข้อ 2.ด้านสุขภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 2 ข้อ 3 ด้านบุคลิกภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อและดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น พบมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.953 มีความเชื่อถือได้

สรุป ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ในภาพรวมแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่พัฒนาขึ้นมีความเชื่อมั่นสูง แสดงว่าแบบวัดมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนดได้

สารบัญ

บทที่	หน้า
สารบัญ.....	3
สารบัญตาราง	3
บทที่ 1 บทนำ.....	5
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	6
กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework).....	6
ขอบเขตการวิจัย (Scope of the study).....	6
นิยามศัพท์ (Terms or Definitions).....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการวิจัย	8
การวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล.....	19
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้	24
ลักษณะตัวอย่างหรือประชากรที่ทำการศึกษา	25
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
ปัญหาด้านจริยธรรม.....	28
บทที่ 4 ผลการดำเนินงานวิจัย.....	30
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	34
อภิปรายผล	34
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	35
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	35
บรรณานุกรม.....	36
ภาคผนวก	37

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางค่าความสอดคล้องของเนื้อหาของเครื่องมือ (ค่า IOC).....	30
ตารางที่ 2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา	31
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	31
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	31
ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นปี	32
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะที่ศึกษา.....	32
ตารางที่ 7 แสดงค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา.....	33

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษามุ่งสู่การพัฒนาการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านคุณภาพการศึกษา สร้างนิสิตที่พร้อมใช้ด้วยทักษะความสามารถด้าน Community change agent สร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ให้ชุมชน มีความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวให้การเป็นอยู่ที่ดีในยุค New Normal และรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลง และก้าวสู่ ชีวิตในรูปแบบ Next Normal ผลิตร่างคนที่มีสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพ สู่งานเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีทักษะความเป็นผู้ประกอบการหรือนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ได้รับการ พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ โดยการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนานิสิต ให้เป็น นิสิตที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตตามสมรรถนะการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความท้าทายและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในยุคสังคมที่มีกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมถึงการยกระดับสมรรถนะและขีดความสามารถของนิสิตในการแข่งขันสู่ประชาคมโลกได้อย่างมีคุณภาพ การผลิตนิสิตให้มีคุณภาพตามนโยบายของมหาวิทยาลัยพะเยา ให้เป็นนิสิตที่พึงประสงค์ และ ทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตตามสมรรถนะการเรียนรู้ ด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้นิสิตสามารถพัฒนาตนเองในทุกด้านที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน มุ่งเน้นการเตรียมคน และเสริมสร้างศักยภาพคนให้มีสมรรถนะและทักษะ แห่งอนาคต พัฒนาคุณภาพนิสิตให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ให้สามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) การส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนานิสิตให้มีอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา (UP IDENTITY) ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน เพื่อให้บรรลุตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยตามอัตลักษณ์นิสิต (Student Identity) ของมหาวิทยาลัยพะเยา ทั้ง 3 ภาพ ได้แก่ 1.ด้านสุนทรียภาพ 2.ด้านสุขภาพ 3.ด้านบุคลิกภาพ (เชื้อสตัย มีวินัย ใจอาสา)

โดยกระบวนการพัฒนานิสิตดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่านการเรียนการสอน และการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการประเมินว่านิสิตได้รับการพัฒนาได้ตรงตามอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา (UP IDENTITY) ทั้ง 3 ภาพ ที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของเครื่องมือที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนิสิต ซึ่งลักษณะของข้อคำถามเดิมอาจจะยังไม่สามารถกระตุ้นผู้ตอบให้แสดงถึงพฤติกรรมหรือความรู้สึกได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นการพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยให้ตรวจสอบว่าเมื่อนิสิตเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว นิสิตได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนดไว้ในด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการพัฒนาแบบประเมิน เฉพาะในส่วนที่ 1 เน้นด้านการประเมินอัตลักษณ์นิสิต ได้แก่ 1. ด้านสุนทรียภาพ 2.ด้านสุขภาพ 3.ด้านบุคลิกภาพ (เชื้อสตัย มีวินัย ใจอาสา) เพียงเท่านั้น ซึ่งสามารถนำผลประเมินไปวิเคราะห์เพื่อประเมินความสำเร็จการพัฒนานิสิตให้ตรงตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่กำหนดไว้ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการพัฒนานิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนด

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ได้แบบวัดคุณลักษณะการได้รับการพัฒนานิสิตตรงตามอัตลักษณ์นิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยา และสามารถนำผลประเมินไปวิเคราะห์เพื่อประเมินความสำเร็จ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงการพัฒนานิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดการวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการพัฒนาระบบสารสนเทศ (System Development Life Cycle) รายงาน เพื่อให้ได้แบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่มีคุณภาพและผู้ใช้มีความพึงพอใจ

ขอบเขตการวิจัย (Scope of the study)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยา

นิยามศัพท์ (Terms or Definitions)

อัตลักษณ์นิสิต (Student Identity) หมายถึง อัตลักษณ์นิสิตของมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบด้วย ความเป็นผู้มี “สุนทรียภาพ สุขภาพ และบุคลิกภาพ” ที่ดี ดังนี้

สุนทรียภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ ตลอดจนคุณค่าในวิชาชีพของตน

สุขภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความสุขนิสัยและสุขภาพที่ดี

บุคลิกภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนน้อม มีจิตสาธารณะ และรับผิดชอบต่อสังคม (เชื้อสตัย มีวินัย ใจอาสา)

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยด้านกิจการนิสิต หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบงานด้านกิจการนิสิต ประกอบด้วยรองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพนิสิต ผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต

บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิต หมายถึง

- บุคลากรสังกัดกองกิจการนิสิต ที่มีประสบการณ์การทำงาน ณ กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา ในปีการศึกษา 2565-2567 ต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี
- นักวิชาการศึกษาที่ดูแลด้านกิจการนิสิต ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2565-2567 ใน 17 คณะ 1 วิทยาลัย โดยมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาดูแลด้านกิจการนิสิต ณ มหาวิทยาลัยพะเยา ต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี

ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา หมายถึง ตัวแทนคณะกรรมการนิสิตหน่วยต่างๆ ประกอบด้วย องค์การนิสิต สภานิสิต เวียง สารวัตรนิสิต ชมรมนิสิต สโมสรนิสิต ประจำปีการศึกษา 2566-2567

นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรีทั้งเพศชายและหญิง ที่มีสถานะ กำลังศึกษา ในปีการศึกษา 2565-2567 ใน 17 คณะ 1 วิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการทบทวนวรรณกรรมตามประเด็นดังต่อไปนี้

- แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – 2570 กองแผนงาน มหาวิทยาลัยพะเยา ได้อธิบายถึงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553 หมวด 1 มาตรา 6 ได้ระบุให้มหาวิทยาลัยพะเยา “ให้การศึกษ ส่งเสริม และพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ” และด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทยและสังคมโลก มหาวิทยาลัยพะเยาต้องดำเนินพันธกิจในการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงวัยแบบบูรณาการมีผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์สังคมและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคมและประเทศชาติ จึงดำเนินพันธกิจ 5 ด้าน สอดคล้องตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งหนึ่งในนั้นมุ่งเน้นให้มีการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะและทักษะแห่งอนาคตพัฒ นานิสิตที่มีคุณภาพสูง มีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพรู้ทันโลกเทคโนโลยี มีความรู้ภาษาอังกฤษที่สื่อสารได้ มีสมรรถนะและทักษะแห่งอนาคตที่สนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รู้รอบ รู้กว้าง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปะและวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก ปรับตัวได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีเป้าหมายชีวิตมีทักษะการเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม รวมถึงทักษะ การจัดการ และการเป็นผู้ประกอบการด้วยหลักสูตรที่ทันสมัย ยืดหยุ่น ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการของชุมชนอาจารย์มีคุณภาพการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ (Professional Standard Framework, PSF) มีแนวความคิดและทักษะที่ทันสมัย เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาใหม่ ด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีทันสมัย และวิธีเรียนรู้ที่เน้นทักษะและการปฏิบัติร่วมกับผู้ใช้นิสิต มีการบริหารจัดการที่สร้างความเชื่อมั่นกับผู้เรียนและความเชื่อถือให้กับชุมชนและสังคม ระบบการศึกษารองรับและตอบโจทย์พื้นที่ในการยกระดับการศึกษา ประเมิน และตรวจสอบได้ในทุกระดับ พร้อมก้าวสู่ความเป็นสากลและนานาชาติ

- แผนยุทธศาสตร์กองกิจการนิสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – 2570 กองกิจการนิสิต ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ โดยการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนานิสิตให้เป็นนิสิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตตามสมรรถนะการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความท้าทายและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในยุคสังคมที่มีกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมถึงการยกระดับสมรรถนะและขีดความสามารถของนิสิตในการแข่งขันในสู่ประชาคมโลกได้อย่างมีคุณภาพการผลิตนิสิตให้มีคุณภาพตามนโยบายของมหาวิทยาลัยพะเยา ให้เป็นนิสิตที่พึงประสงค์ และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตตามสมรรถนะการเรียนรู้ ด้วยการจัด

กิจกรรมที่เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้นิสิตสามารถพัฒนาตนเองในทุกด้านที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยพะเยา กองกิจการนิสิตมุ่งปฏิบัติภารกิจ เพื่อให้สอดคล้องและบรรลุซึ่งพันธกิจของสถาบัน มุ่งเน้น ผลิตคนไทยศตวรรษที่ 21 ตามภารกิจในการสนับสนุน และร่วมผลิตนิสิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานอย่างมีมาตรฐาน และสมรรถนะการเรียนรู้ ผ่านทางการจัดกิจกรรมพัฒนานิสิต กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อมุ่งเน้นการสร้างนิสิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะการวิเคราะห์ มีทักษะแก้ปัญหา มีทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์มีทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีภาวะความเป็นผู้นำ โดยมุ่งเน้นพัฒนานิสิตตามอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา (Student Identity) คู่มือปฏิบัติงานกองกิจการนิสิต ได้อธิบายความหมายของอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาไว้ว่าอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาคือ “สุนทรีย์ภาพ สุขภาพ และบุคลิกภาพ” ที่ดี

คำอธิบายอัตลักษณ์ทั่วไป

- สุนทรีย์ภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ ตลอดจนคุณค่าในวิชาชีพของตน
- สุขภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความสุขนิสัยและสุขภาพที่ดี
- บุคลิกภาพ หมายถึง เป็นผู้มีความสุภาพ อ่อนน้อม มีจิตสาธารณะ และ รับผิดชอบต่อสังคม (เชื้อสัตย์ มีวินัย ใจอาสา)

ความหมายของสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic)

มีความหมายของคำไว้หลายมุมมอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุนทรีย์ภาพ หมายถึง การรับรู้และการตระหนักถึงความงาม ความรื่นรมย์ หรือความสุขที่เกิดจากการสัมผัสหรือประสบการณ์ทางศิลปะ วัฒนธรรม หรือธรรมชาติ สุนทรีย์ภาพมักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของมนุษย์ที่ได้รับจากสิ่งที่มีความงามและความเป็นเอกลักษณ์ และมักจะสัมพันธ์กับอารมณ์และจิตใจในแง่ของความพอใจ ความซาบซึ้ง และความรู้สึกที่สูงส่ง

สุนทรีย์ภาพ (Aesthetic) หมายถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งทีงาม ไพเราะ หรือรื่นรมย์ ไม่ว่าจะ เป็นธรรมชาติ หรือศิลปะ (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ. 2530 : 6) ซึ่งความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าดังกล่าวนี้ ย่อมจะเจริญเติบโตได้โดยประสบการณ์ หรือการศึกษา อบรม ผูกฝน จนเป็นอุปนิสัยเกิดขึ้นเป็นรสนิยม (Taste) ขึ้นตามตัวบุคคลและความรู้สึกนี้จึงอาจมีแตกต่างกันได้มาก แม้ระหว่างบุคคลต่อบุคคลที่ว่า สุนทรีย์ภาพ เป็นความรู้สึกจากการรับรู้ที่บริสุทธิ์ในห้วงเวลาหนึ่งได้กลายเป็น ขออ้างนักปรัชญาชื่ออิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ชาวเยอรมันที่กล่าวว่า "บางครั้งเราก็มีความรู้สึกมีความสุข เพื่อความสุขเท่านั้น" แปลความหมายได้ว่าเป็นความรู้สึกพอใจในอารมณ์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จอห์น ฮอสเปอร์ (John Hospers) ที่ว่า สุนทรีย์ภาพ "เป็นลักษณะของประสบการณ์ที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ" นั่นก็หมายความว่าเมื่อเรามีสุนทรีย์ภาพกับดอกกุหลาบเพราะเราเห็นความงามของมัน ดอกกุหลาบที่เบ่งบานอยู่กับต้นทำให้เราพอใจ เพลิดเพลิน ปิติปราโมทย์ มีความสุข ถ้าเราเด็ดดอกกุหลาบนั้นไปขาย แสดงว่าเราไม่ได้มีสุนทรีย์ภาพเพราะเราชอบดอกกุหลาบนั้นเพียงเพื่อจะขายเอาเงินเท่านั้น เป็นการชอบที่ไม่บริสุทธิ์ใจ เพราะผลที่ตามมาคือการทำลาย การที่จะตัดสินใจว่า ใครมีสุนทรีย์ภาพหรือใครไม่มี สุนทรีย์ภาพเท่านั้นทำให้พิจารณาที่ค่าในตัวหรือค่านอกตัวของสิ่งนั้น ถ้าบุคคลมองเห็นค่าในตัวของวัตถุนั้นแสดง

ว่า มีสุนทรียภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลนั้นมองเห็นค่านอกตัวของวัตถุมากกว่าค่าในตัวก็แสดงว่าบุคคลนั้นไม่มีสุนทรียภาพ ยกตัวอย่าง ความงามของหญิงสาว เรามองเห็นหญิงสาวแล้วพอใจจนเปลือใจ เพราะได้มองเห็นสัดส่วนในตัวผู้หญิง ว่าช่างพอเหมาะไปหมด (ค่าในตัว) ถึงกับเปลืออุทานว่า "เธอช่างงดงามอะไรเช่นนั้น" อย่างนี้เรียกว่า มีสุนทรียภาพ เพราะเห็นค่าในตัวของผู้หญิง แต่ถ้าในทางตรงกันข้าม เมื่อเรามองเห็นหญิงสาวแล้วคิดต่อไปว่า ถ้าเอาไปขายจะได้ราคาดี อย่างนี้เรียกว่าไม่มีสุนทรียภาพ เพราะมองไม่เห็นค่าในตัว แต่กลับไปเห็นค่านอกตัว คือ เงิน หรือเห็นหญิงงามแล้วเกิดความใคร่ขึ้นมาแสดงว่าเห็นค่านอกตัว คือ กามารมณ์ จัดว่าไม่มีสุนทรียภาพเช่นกัน (ทวีเกียรติ ไชยงยศ. 2528 : 3)

สุนทรียภาพ (Aesthetic) กล่าวทางศิลปะ หมายถึง ความรู้สึกโดยธรรมชาติของคนเราทุกคนซึ่งรู้จักค่าของวัตถุที่งาม ดึงดูดตัวอย่าง กล่าวถึงวัตถุอันเดียวกันอาจทำให้ชาวบ้านธรรมดาหรือตาสีตาสารู้สึกว่างามไพเราะ แต่ผู้ซึ่งได้รับการศึกษาและมีความรู้สึกสูงอาจรู้สึกเห็นเป็นตรงข้ามก็ได้ เช่น ตาสีตาสาชอบสิ่งที่มีสีฉูดฉาด ชอบเสียงดนตรีที่ตั้งจนหนักหู ถ้าได้เห็นภาพสีที่ตึ่เลิศ มีองค์ประกอบเป็นสีที่ประสานกันอย่างสุขุมหรือฟังเสียงดนตรีที่ประพันธ์ขึ้นโดยมีความประสานกันอย่าง "ซิมโฟนี" (Symphony) ตาสีตาสาอาจรู้สึกเฉยๆ ไม่รู้สึกงามหรือฟังไพเราะจับใจ ซ้ำจะเกิดระคายตารำคาญหูของแถมด้วยก็ได้ ซึ่งแท้จริง ความรู้ค่า (Appreciation) ต่อการประจักษ์ (Manifestation) ของศิลปะชั้นต่ำที่วามนี้ ก็เท่ากับเป็นความรู้สึกเบื้องต้นของความงามที่เป็นสุนทรียภาพ ถ้าต่อไปเจริญคลี่คลายขึ้นแล้วก็จะเปิดช่องให้ประสาทอินทรีย์ของตาสีตาสารู้สึกนิยมยินดี คือ รู้ค่าของวิจิตรศิลป์นั่นเอง (ศิลป์ พีระศรี, 2526:17) คำว่าสุนทรียภาพยังมีความหมายที่บัญญัติไว้แตกต่างกันไป "สุนทรียภาพ" (Aesthetic) หมายถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งทีงาม ไพเราะ หรือรื่นรมย์ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ หรือศิลปะ ซึ่งความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าดังกล่าวนี้ย่อมจะเจริญเติบโตได้โดยประสบการณ์ หรือการศึกษา อบรม ผึกฝน จนเป็นอุปนิสัยเกิดขึ้นเป็นรสนิยม (Taste) ขึ้นตามตัวบุคคล (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ. 2530 : 6)

"สุนทรียภาพ" หรือ สุนทรีย เป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ ที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาหนึ่ง ลักษณะของอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเราใช้ภาษาต่อไปนี้แทนความรู้สึกจริง ๆ ของเรา ซึ่งได้ความหมายไม่เท่าที่เรารู้สึกจริง ๆ เช่น คำตอบต่อไปนี้

- พอใจ (interested)
- ไม่พอใจ (disinterested)
- เพลิดเพลินใจ (pleasure)
- ทุกข์ใจ (unpleasure)
- กินใจ (empathy)

อารมณ์ หรือ ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะพาให้เกิดอาการลืมตัว (Attention span) และ เปลือใจ (psychical distance) ลักษณะทั้งหมดนี้เรียกว่า สุนทรีย หรือสุนทรียภาพ

ที่ว่าสุนทรียภาพ เป็นความรู้สึกจากการรับรู้ที่บริสุทธิ์ในห้วงเวลาหนึ่งนั้น ขออ้างนักปรัชญาชื่อ เอมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ชาวเยอรมันที่กล่าวว่า "บางครั้งเราก็มีความรู้สึกมีความสุข เพื่อความสุขเท่านั้น" แปลความหมายได้ว่าเป็นความรู้สึกพอใจในอารมณ์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จอห์น ฮอสเปอร์ (John Hospers) ที่ว่า สุนทรียภาพ "เป็นลักษณะของประสบการณ์ที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ" นั่นก็หมายความว่า เมื่อเรามีสุนทรียภาพกับดอกกุหลาบเพราะเราเห็นความงามของมัน ดอกกุหลาบที่เบ่งบานอยู่กับต้นทำให้เราพอใจ เพลิดเพลิน ปิติปราโมทย์ มีความสุข ถ้าเราเด็ดดอกกุหลาบนั้นไปขาย แสดงว่าเราไม่ได้มีสุนทรียภาพเพราะเราชอบดอกกุหลาบนั้นเพียงเพื่อจะขายเอาเงิน

เท่านั้น เป็นการชอบที่ไม่บริสุทธิ์ใจ เพราะผลที่ตามมาคือการทำลาย การที่จะตัดสินใจว่า ใครมีสุนทรียภาพ หรือใครไม่มีสุนทรียภาพท่านจะให้พิจารณาที่ทำในตัวหรือค่านอกตัวของสิ่งนั้น ถ้าบุคคลมองเห็นค่าในตัวของ วัตถุนั้นแสดงว่า มีสุนทรียภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลนั้นมองเห็นค่านอกตัวของวัตถุมากกว่าค่าในตัวก็ แสดงว่า มีสุนทรียภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลนั้นมองเห็นค่านอกตัวของวัตถุมากกว่าค่าในตัวก็แสดงว่า บุคคลนั้นไม่มีสุนทรียภาพ ยกตัวอย่าง ความงามของหญิงสาว เรามองเห็นหญิงสาวแล้วพอใจจนเปลือใจ เพราะ ได้มองเห็นสัดส่วนในตัวผู้หญิง ว่าช่างพอเหมาะไปหมด (ค่าในตัว) ถึงกับเปลืออุทานว่า “เธอช่างงดงามอะไร เช่นนั้น” อย่างนี้เรียกว่า มีสุนทรียภาพ เพราะเห็นค่าในตัวของผู้หญิง แต่ถ้าในทางตรงกันข้าม เมื่อเรามองเห็น หญิงสาวแล้วคิดต่อไปว่า ถ้าเอาไปขายจะได้ราคาดี อย่างนี้เรียกว่าไม่มีสุนทรียภาพ เพราะมองไม่เห็นค่าในตัว แต่กลับไปเห็นค่านอกตัว คือ เงิน หรือเห็นหญิงงามแล้วเกิดความใคร่ขึ้นมาแสดงว่าเห็นค่านอกตัว คือ กามารมณ์ จัดว่าไม่มีสุนทรียภาพเช่นกัน (ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. 2528 : 3)

ความเป็นมาของสุนทรียศาสตร์

“สุนทรียศาสตร์” เป็นศัพท์คำใหม่ ที่บัญญัติขึ้นโดย โบมการ์เต็น (Alexander Gottlieb Baumgarte. 255 – 2305) ซึ่งก่อนหน้าที่เป็นเวลา 2000 กว่าปี นักปราชญ์สมัยกรีก เช่น เพลโต อริสโตเติล กล่าวถึงแต่เรื่องความงาม ความสะเทือนใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกทางการรับรู้ (Sense Perception) ของมนุษย์ ปัญหาที่พวกเขาได้เถียงกันได้แก่ ความงามคืออะไร ค่าของความงามนั้นเป็นจริงมีอยู่โดยตัวของมันเองหรือไม่ หรือว่าค่าของความงามเป็นเพียงความชอบความที่เราใช้กับสิ่งที่เราชอบ ความงามกับสิ่งที่งามสัมพันธ์กันอย่างไร มีมาตรการตายตัวอะไรหรือไม่ที่ทำให้เราตัดสินใจได้ว่าสิ่งนั้นงามหรือไม่งาม โบมการ์เต็น มีความสนใจใน ปัญหาเรื่องของความงามนี้มาก เขาได้ลงมือค้นคว้ารวบรวมความรู้เกี่ยวกับความงามที่กระจัดกระจายอยู่มาไว้ในที่เดียวกัน เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับความงามให้มีเนื้อหาสาระที่เข้มแข็งขึ้น แล้วตั้งชื่อวิชาเกี่ยวกับความ งามหรือความรู้ที่เกี่ยวกับความรู้สึกทางการรับรู้ว่า Aesthetics โดยบัญญัติจากรากศัพท์ภาษากรีก Aisthetics หมายถึง ความรู้สึกทางการรับรู้ หรือการรับรู้ตามความรู้สึก (Sense perception) สำหรับศัพท์บัญญัติ ภาษาไทย ก็คือ “สุนทรียศาสตร์” จากนั้นวิชาสุนทรียศาสตร์ ก็ได้รับความสนใจเป็นวิชาที่มีหลักการ เจริญก้าวหน้าขึ้น สามารถศึกษาได้ถึงระดับปริญญาเอก ด้วยเหตุผลนี้ โบมการ์เต็น จึงได้รับการยกย่องว่าเป็น บิดาแห่งสุนทรียศาสตร์สมัยใหม่ฐานะที่เติมเชื้อไฟแห่งสุนทรียศาสตร์ที่กำลังจะมอดดับให้กลับลุกโชติช่วย ขึ้นมาอีกวาระหนึ่ง (ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. 2538 ; 1)

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นเนื้อหาว่าด้วยการศึกษาเรื่องมาตรฐานของความงามในเชิงทฤษฎี อันเกี่ยวกับประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ กฎเกณฑ์ทางศิลปะ สุนทรียศาสตร์นับว่าเป็นแขนงหนึ่งของปรัชญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาคคุณค่า (Axiology) ในสมัยก่อนวิชานี้เป็นที่รู้จักกันในรูปของวิชา “ทฤษฎีแห่ง ความงาม” (Theory of Beauty) หรือปรัชญาแห่งรสนิยม (Philosophy of taste)

คำว่า “สุนทรียศาสตร์” มาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “สุนทรียะ” แปลว่าดี งาม สุนทรียศาสตร์จึงมี ความหมายตามรากศัพท์ว่าวิชาที่ว่าด้วยความงาม ในความหมายของคำเดียวกันนี้ นักปราชญ์ ชาวเยอรมันชื่อ Aisthetics Baumgarten (1718 – 1762) ได้เลือกคำในภาษากรีกมาใช้คำว่า Aisthetics ซึ่งหมายถึงการรับรู้ ตามความรู้สึก (Sense Perception) เป็นวิชาเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีแห่งความงามตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Aesthetics ส่วนในภาษาไทยใช้คำว่าสุนทรียศาสตร์หรือวิชาศิลปะทั่วไป ดังนั้น จึงถือว่าศิลปะเป็นส่วนหนึ่ง ของสุนทรียศาสตร์หรือเมื่อกล่าวถึงสุนทรียศาสตร์เมื่อใดก็มักจะเกี่ยวข้องกับการงานศิลปะนั้นเอง

เนื้อหาของสุนทรียศาสตร์นั้นว่าด้วยคามคิดรวบยอดเรื่องความงาม การที่จะนิยามว่าความงามคือ อะไรนั้นก็ยังไม่มีเป็นที่ยุติและเรื่องนี้ก็นับว่าเป็นปัญหาสำคัญของสุนทรียศาสตร์อย่างหนึ่ง แต่ปัญหาที่ว่าความ

งามคืออะไรนั้นนักศิลป์ทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าไรนัก แต่เขาจะพยายามทุ่มเททุกอย่างเพื่อสร้างความงามขึ้นด้วยศิลปะของเขา ซึ่งความสนใจดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นสัญชาตญาณของศิลปิน จุดมุ่งหมายของสุนทรียศาสตร์ก็คือความพยายามยกระดับของการสร้างสรรค์และความสนใจในศิลปะซึ่งเป็นไปตามสัญชาตญาณนั้นให้เป็นพฤติกรรมที่เต็มไปด้วยปัญญา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการขั้นมูลฐานของพฤติกรรมเกี่ยวกับศิลปะ ดังนั้น สุนทรียศาสตร์จึงเริ่มเรื่องด้วยการพิจารณาเรื่องการสร้างสรรคศิลปะและความสนใจในศิลปะ คำตอบจากปัญหานี้ก็ได้จากการพยายามค้นหาความหมายของความงามนั่นเอง ความหมายของความงามก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ของมนุษย์

จากประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของนักสุนทรียศาสตร์ก็คือการค้นหาความหมายของความงามนั่นเอง แต่ก็มีได้หมายความว่าหน้าที่ของนักสุนทรียศาสตร์จะจำกัดอยู่แค่การค้นหาความหมายของศิลปะเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความงามของธรรมชาติด้วย

ในปัจจุบันสุนทรียศาสตร์มีความหมายที่มีขอบเขตอิสระมากขึ้น ความหมายของคำนี้ในทางวิชาการก็คือ เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการศึกษาศิลปะแขนงต่าง ๆ หลักการของศิลปะ กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ประสบการณ์ทางศิลปะ นอกจากนี้ขอบเขตของความหมายยังได้ครอบคลุมไปถึงศิลปะกับชีวิตและสังคมร่วมทั้งความงามและปรากฏการณ์ที่งดงามของธรรมชาติอีกด้วย

ความหมายของความงาม

อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าสุนทรียศาสตร์หรือปรัชญาแห่งความงามนั้น จะไม่พ้นไปจากจิตของมนุษย์อันเป็นพื้นฐานเดิมเลย การเกิดความงามก็ต้องเกิดกับอารมณ์ไปเกาะอยู่กับจิต โดยอารมณ์ที่เกิดจากความงามนั้นไปเกาะจิต จิตก็เกิดความพึงพอใจ พุดสั้น ๆ และชัดเจนได้ดังนี้ ความงามก็คือสิ่งที่สร้างความพึงพอใจ ความชอบให้แก่จิตนั่นเอง อะไรที่สร้างความพอใจให้แก่จิต ไม่ว่าจะผ่านผัสสะ หรือ ทวารใดทวารหนึ่งของอายตนะทั้งห้า (หู ตา ลิ้น จมูก กาย) เป็นที่เกิดความงามแก่จิตได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ หรือความชอบนั้นจะคลอบอยู่ได้นานเท่าใด ถ้านานเท่าใด ถ้านานชั่วระยะหนึ่งก็เป็นความงามพื้น ๆ ถ้านานตราบก็เป็นความงามที่สูงส่ง ความงามจึงมี 2 ชั้นใหญ่ ๆ คือ ความงามชั้นธรรมดาสามัญ เกิดจากเราไปสัมผัสกับสิ่งของที่เรารับชอบ เราพึงพอใจธรรมดาทั่วไป และความงามชั้นต่อไป เพื่อจะให้จิตเกิดความพึงพอใจขั้นสุดยอด เราต้องพยายามไปสัมผัสกับผลงานทางศิลปะ ซึ่งมีองค์ประกอบหนึ่งสำคัญหลายอย่าง แต่ละอย่างล้วนแต่สามารถสร้างความรู้สึกสร้างอารมณ์ให้แก่จิตได้ด้วยประการต่าง ๆ (ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. 2538 : 4)

ความหมายของสุขภาพ

สุขภาพ มีความหมาย 3 ประการ คือ 1. ความปลอดภัย (Safe) 2. ความไม่มีโรค (Sound) 3. ความปลอดภัย และไม่มีโรค (Whole) องค์กรอนามยโลกได้ให้คานยามค ว่า สุขภาพ ในความหมายกว้างขึ้นว่า สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต และทางสังคม ตามร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2545 ให้ความหมายของคำว่า สุขภาพ คือ ภาวะที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย คือ ร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ ไม่มีอุบัติเหตุอันตราย มีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ดังนั้น "สุขภาพ" จึงหมายถึง "การมีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บในทุกส่วนของร่างกาย มีสุขภาพจิต ดี และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ผู้มีสุขภาพดีถือว่าเป็นคน ำไรของชีวิต เพราะทำให้ผู้เป็นเจ้าของชีวิตดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขได้" นั่นเอง จะเห็นได้ว่า สุขภาพนั้น ไม่ได้มีเพียงทางกาย และทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่าง มีความสุขด้วย เมื่อรู้อย่างนี้แล้วเราก็ควรจะรักษาสุขภาพของเราให้ดีอยู่เสมอ เพื่อที่เราจะได้มีจิตใจที่มี ความสุข รื่นเริง ไม่ติดขัด มีเมตตา มีสติ มีสมาธิ และการที่ครอบครัวจะมีความอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และ สังคมมีความยุติธรรมได้นั้น จะต้องเกิดขึ้น

จากการจัดการทางสุขภาพในระดับต่างๆ ทั้งสุขภาพในระดับของปัจเจกบุคคล (Individual Health) สุขภาพของครอบครัว (Family Health) อนามัยชุมชน (Community Health) และสุขภาพของสาธารณะ (Public Health) นั้นเอง ความสำคัญของสุขภาพ หลายคน อาจสงสัยว่า "สุขภาพ" นั้น มีความสำคัญอย่างไร และทำไมคนเราจึงต้องดูแล รักษาสุขภาพ ในสื่อ การเรียนรู้ นี้ จึงได้นำพระพุทธภาษิตทางพระพุทธศาสนา มาอธิบายความสำคัญของสุขภาพ ดังนี้ "อโรคา ปรมา ลาภา" "ความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ" นับเป็นสัจธรรมที่ทุกคนสามารถสัมผัสได้ด้วย ตนเอง อย่างเวลาที่เรเจ็บป่วย ไม่สบาย ต้องทานยา เพื่อรักษา และบรรเทาอาการเป็นปวายนั้น รวมทั้ง อารมณ์หงุดหงิด และร าคาญใจที่ไม่สามารถดำเนินกิจวัตรประจ าวินได้ตามปกติเราก็จะเห็นได้ว่า เวลาที่เราไม่ เจ็บ ไม่ป่วยนั้น มันช่างเป็นเวลาที่มีความสุขยิ่งนัก พระพุทธภาษิตนี้ จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แม้แต่ชาว อารยประเทศทางตะวันตก ก็ยังยอมรับ และเห็นพ้องต้องกันว่า "สุขภาพ คือพรอันประเสริฐสุด" นอกจากนี้ ยังมีสุภาษิตของชาวอาหรับโบราณที่กล่าวไว้ว่า "คนที่มีสุขภาพดี คือคนที่มีความหวัง และคนที่มี ความหวัง คือคนที่มีทุกสิ่งทุกอย่าง" นั่นก็หมายความว่า "สุขภาพ คือวิถีแห่งชีวิต" โดย สุขภาพ เป็นเสมือน หนึ่งวิถีทาง หรือหนทางซึ่งจะน ำไปสู่ความสุข และความ ส ำเร็จต่างๆ ได้นั้นเอง สุขภาพ แบ่งเป็น 4 ด้าน

1. สุขภาพทางกาย คือ ไม่ขาดแคลนวัตถุดิบปัจจัย ไม่เป็นโรค มีร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย ในชีวิตทรัพย์สิน มี สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สุขภาพทางกาย ประกอบด้วย 1) ร่างกายมีความสมบูรณ์และแข็งแรง 2) ระบบต่าง ๆ และอวัยวะทุกส่วนทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ 3) ความเจริญเติบโตของร่างกายเป็นไปในอัตราปกติ และมีความสัมพันธ์กับการเจริญด้านอื่น ๆ 4) ร่างกายมีความแข็งแรง สามารถทำงานได้นาน ๆ ไม่เหนื่อยเร็ว และมีประสิทธิภาพ 5) การนอนหลับพักผ่อนเป็นไปตามปกติ เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกสดชื่น คื่นสูสุขภาพปกติ 6) ฟันมีความคงทนแข็งแรง หู ตา มีสภาพดี สามารถมองเห็นและได้ยินได้ดี 7) ผิวหนังสะอาดเกลี้ยงเกลา สดชื่น เปล่งปลั่ง 8) ทรวดทรงดี ได้สัดส่วน 9) ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เป็น 2. สุขภาพทางจิต คือ มีสุขภาพจิตดี เข้มแข็ง มีจิตพร้อมในการดำเนินชีวิต มีสมาธิหลุดพ้นความครอบงำจากกิเลส สุขภาพทางจิต ประกอบด้วย 1) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี 2) มีความกระตือรือร้น ไม่เหน็ดเหนื่อย ท้อแท้ และหมดหวัง 3) มีอารมณ์มั่นคงและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีอารมณ์ขันบ้างพอสมควร ไม่ เครียดเกินไป 4) มองโลกในแง่ดีเสมอ 5) มีความตั้งใจและมีสมาธิในงานที่ก ำลังท ำอยู่ 6) รู้จักตนเองและเข้าใจบุคคลอื่นได้ดี 7) มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีเหตุผล 8) สามารถแสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่อประสบความ ล้มเหลว 9) สามารถตัดสินใจได้รวดเร็ว ถูกต้อง และไม่ผิดพลาด 10) มีความปรารถนาและยินดี เมื่อบุคคลอื่นมีความสุข ความสำเร็จ และมีความปรารถนาป้องกันผู้อื่นให้มี ความปลอดภัย 3. สุขภาพทางสังคม หมายถึง สุขภาวะที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันด้วยดีของกลุ่มคน ในขนาดและลักษณะต่างๆ เช่น ในครอบครัว ในชุมชน ในสถานที่ทำงาน ในสังคมขนาดใหญ่หรือประเทศ และการอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้ง โลก ซึ่งประกอบด้วย 1) ความมีเมตตากรุณาหรือมีความรักในผู้อื่น และมีการให้เรียกว่า ทาน 2) มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี ไม่เบียดเบียนกันที่เรียกว่า ศีล 3) ทำใจให้บริสุทธิ์ที่เรียกว่า ภาวนา ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักปฏิบัติในทุกศาสนา เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยดี หรือสุขภาวะทางสังคม สังคมใดที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี จะมีความสุขอย่างยิ่ง เช่น - ครอบครัวที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขทั้งครอบครัว - ชุมชน ที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขทั้งสังคม - สถานที่ทำงาน ที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขและความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง - เมือง ที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นเมืองที่น่าอยู่ - สังคม หรือประเทศ ที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดีเป็นสังคมสันติ - โลก ที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี ทั้งโลกยังไม่เกิดขึ้น แต่บางส่วนของโลกที่มีสันติเป็นครั้งคราว ก็เกิดความสงบ สุข 4. สุขภาพปัญญา หมายความว่า ความรู้ทั่วรู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความ ชั่ว ความมีประโยชน์ และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตใจอันตั้งาม และเอื้อเพื่อเพื่อแม่ สุขภาพทางปัญญา ช่วยให้ผู้คนบรรลุถึงความสุขที่แท้ คือความสุข ที่เกิดจากการมีทัศนคติที่ถูกต้อง รู้เท่าทันความจริงของชีวิตและ โลก สามารถคิดถูก

คิดชอบ และรู้จักแก้ทุกข้อได้ด้วยปัญญา รวมทั้งมีความสุขจากการดำเนินชีวิต ถูกต้อง ดีงาม จากการเป็นผู้ให้ และการทำความดีเพื่อคนอื่นหรือส่วนรวม การพัฒนาปัญญาทั้ง 4 ร่วมกัน จึงเกิดสุขภาวะที่ สมบูรณ์ ในที่นี้จะขยายความเฉพาะเรื่องปัญญา 4 ประการ คือ 1) ปัญญาที่รอบรู้เท่าทัน การรู้อะไรแจ่มแจ้งแทงทะลุทำให้เกิดความสุข เกิดความสุขจากการหลุดพ้นความบีบ คั้นของความไม่รู้ การมีปัญญาเห็นโดยรอบ รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ทำให้มีความสุข คนที่รอบรู้ที่เรียกว่าเป็น พหูสูต จึงมีความสุขสงบและมีความสุขอยู่ใน การรู้เท่าทันปัญหาแม้ยังไม่ได้แก้ปัญหา ก็ทำให้ความเป็นปัญหาหมดไปได้ 2) ปัญญาทำเป็น หมายถึงปัญญาที่เกิดจากการลงมือทำและทำเป็น การเรียนรู้จากการทำและเกิดปัญญาที่ ทำให้ทำได้ดี ทั้งเรื่องทำให้ร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย มีความปลอดภัย สร้างสัมมาชีพ ที่มีความสุข ความงาม ความสงบ และมีความสุข ปัญญาในการทำเป็นนี้ย่อมก่อให้เกิดความสุขอย่างยิ่ง 3) ปัญญาอยู่ร่วมกันเป็น ได้แก่ปัญญาที่คำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทุกระดับ รวมทั้งร่วมมือร่วมใจร่วมทำเป็นชุมชนเข้มแข็ง และประชาสังคม มีการเรียนรู้ร่วมกันในการ การที่มีความเสมอภาค และภราดรภาพจนสามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำได้ การอยู่ร่วมกันเป็นต้องสามารถสร้างสังคมยุติธรรม ความ ยุติธรรมในสังคมเป็นบ่อเกิดของความสุขอย่างยิ่ง การอยู่ร่วมกันเป็น ต้องสามารถสร้างสังคมสันติ สามารถแก้ ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ขจัดความรุนแรงประเภทต่างๆ มีสันติภาพ ให้เกิดปัญญาอยู่ร่วมกันเป็น 4) ปัญญาบรรลุอิสรภาพ ปัญญาเป็นเครื่องออกจากทุกข์ เพราะความไม่รู้มนุษย์ยึดถือตัวตนของตนเองเป็น ศูนย์กลาง จึงขัดแย้งกับความจริง ปัญญาและอิสรภาพจึงซ้อนทับอยู่ที่เดียวกัน ผู้ที่หมดความเห็นแก่ตัวโดย สิ้นเชิง ก็มีอิสรภาพหลุดพ้นจากความบีบคั้นโดยสิ้นเชิง มีความสุขอย่างยิ่ง มนุษย์ควรเรียนรู้เพื่อลดความเห็น แก่ตัวหรือเพื่อบรรลุอิสรภาพ

องค์การอนามัยโลกให้ความหมายของ "สุขภาพ" ไว้ว่าสุขภาพ หมายถึง สุขภาวะอันสมบูรณ์ และมีความเป็นพลวัตทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ และไม่ใช่เพียงการปราศจากโรค และการเจ็บป่วยเท่านั้น(องค์การอนามัยโลก พ.ศ. 2541)

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ให้ความหมายของ "สุขภาพ"สุขภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกายทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุล และให้นิยาม "ปัญญา" ว่าหมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงาม และเอื้อเพื่อแผ่แผ่(พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550)

1. บุคลิกภาพ

1.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

คำว่า “บุคลิกภาพ” (Personality) มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “Persona” แปลว่า หน้ากากของนักแสดงละครเวทีในยุคกรีกโบราณ ซึ่งแสดงลักษณะท่าทางลักษณะนิสัยของตัวละคร ดังนั้น ความเข้าใจเริ่มแรกของบุคลิกภาพคือ ภาพพจน์ทางสังคมที่มีลักษณะผิวเผิน (Superficial social image) ซึ่งบุคคลนั้น มาใช้แสดงบทบาทในชีวิตจริง คว่าที่ใช้กล่าวถึงบุคลิกภาพในลักษณะนี้ เช่น มีความสง่างาม มีเสน่ห์ มีอารมณ์ขัน เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่ง บุคลิกภาพอาจจะหมายถึงลักษณะโดดเด่นสะดุดตาที่มีต่อบุคคลอื่น หรือเป็นความประทับใจของบุคคลหนึ่งทีแสดงบทบาทถ่ายทอดให้กับ บุคคลอื่น ๆ เกิดความรู้สึกต่อบุคคลนั้น ดังนั้นในการศึกษาความหมายของบุคลิกภาพจึงมีขอบเขตทั้ง ในเชิงกว้างและเชิงลึก มีนักวิชาการและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของ คว่า “บุคลิกภาพ” ไว้อย่าง หลากหลายแตกต่างกันตามแนวคิดพื้นฐานของแต่ละท่านดังนี้

- กิลฟอร์ด (Guiford, 1959, p. 7) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่เป็นประจำตัวของบุคคล
- อัลพอร์ต (Allport, 1961, p. 28) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง โครงสร้างชนิดหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบพลวัตอยู่ภายในร่างกายและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพจะเป็นตัวกำหนดลักษณะพฤติกรรมและความคิดเฉพาะของบุคคลนั้น
- กอร์ดอน (Gordon, 1963, p. 14) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของ พฤติกรรมทั้งหมดที่เป็นลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคล
- เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1969, p. 216) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่อยู่ในแต่ละคน รูปแบบบุคลิกภาพเป็นผลมาจากปฏิกริยาร่วมกันอย่างซับซ้อนของโครงสร้างทางร่างกายจากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว
- กู๊ด (Good, 1973, p. 417) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของพฤติกรรม และประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล
- แคทเทลล์ (Cattell, 1977, p. 2-3) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง สิ่งที่ช่วยทำนายได้ว่าบุคคลจะทำอะไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ บุคลิกภาพเป็นเรื่องของพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคล ทั้งพฤติกรรมที่เปิดเผยและซ่อนเร้นอยู่ภายใน
- แมคคอนเนลล์ (McConnell, 1977, p. 610) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยที่บุคคลคิดและแสดงออกมาเป็นแบบแผน เพื่อใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ลักษณะนิสัยที่กล่าวนี้หมายถึง ค่านิยม แรงจูงใจ เจตคติ อารมณ์ ความสามารถด้านต่าง ๆ มโนภาพ แห่งตน รวมทั้งสติปัญญา
- มอร์ริส (Morris, 1979, p. 618) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบของ ลักษณะต่าง ๆ ประจำตัวของบุคคลที่เกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์ แรงจูงใจ ความคิด และทัศนคติ
- สมูเอล (Samuel, 1981, p. 3) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะทางจิตวิทยาเฉพาะตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นทางด้านพฤติกรรมและความคิด พาร์วิน และ
- จอห์น (Pervin & John, 1991, p. 4) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง สิ่งที่แทนคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล มีลักษณะคงที่ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และความประพฤติ
- เฟิร์นแฮม (Furnham, 1992, p. 15) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบที่ค่อนข้างคงที่ในการแสดงพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างและกระบวนการภายในตัวบุคคล
- เมคชินและกิลล์นาว (McShane & Gilnow, 2003, p. 84) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมและภาวะทางอารมณ์ที่ค่อนข้างมั่นคง ที่ใช้อธิบายแนวโน้มพฤติกรรม ของบุคคล
- เพอร์วิน, เซอรอน และจอห์น (Pervin, Cerone & John, 2005, p.6) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ซึ่งเกิดจากความคงที่ของรูปแบบความคิด ความรู้สึก และการกระทำ
- เฟิสต์และเฟิสต์ (Feist & Feist, 2006, p. 4) ให้ความหมายว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบของลักษณะนิสัยที่ถาวรของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และเป็นคุณลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียว ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ละบุคคลจึงมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จากการศึกษาความหมายของบุคลิกภาพตามความคิดเห็นของนักวิชาการ สรุปได้ว่า

บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่ค่อนข้างมั่นคงในแต่ละบุคคล เกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์ แรงจูงใจ ความคิด ทักษะคิด เจตคติ ค่านิยม สติปัญญา ความสามารถ และมโนภาพแห่งตน บุคลิกภาพ เป็นผลมาจากปฏิกริยาร่วมกันอย่างซับซ้อนของโครงสร้างและกระบวนการภายในตัวบุคคลจาก ประสบการณ์ ที่ผ่านมาแล้ว แต่ละบุคคลจึงมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่แตกต่างกันทั้งพฤติกรรมที่ เปิดเผยและซ่อนเร้น อยู่ภายใน บุคคลจะใช้บุคลิกภาพในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ บุคลิกภาพสามารถใช้อธิบาย แนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลได้

1.2 ปัจจัยที่กำหนดบุคลิกภาพ บุคลิกภาพ มีผลมาจาก 3 องค์ประกอบ คือ พันธุกรรม (Heredity) สิ่งแวดล้อม (Environment Factors) และสถานการณ์ (Situation Conditions)

1) พันธุกรรม (Heredity) จากการวิจัยพบว่า ลักษณะต่าง ๆ ทั้งทางชีวภาพ ภายภาพ และ จิตวิทยาภายใน จะถูกถ่ายทอดจาก บิดามารดา สูบุตรผ่านทางยีนที่อยู่ในโครโมโซม ทั้งนี้จาก

1.1) การสังเกตพฤติกรรมและอารมณ์ในวัยเยาว์ ซึ่งพบว่าลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความวิตกกังวล ความก้าวร้าว ความกลัว ฯลฯ จะถูกถ่ายทอดผ่านยีนพอ ๆ กับลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง สีส้ม ฯลฯ

1.2) การศึกษาคู่แฝดที่ถูกแยกเลี้ยงดูให้ห่างกันตั้งแต่เยาว์วัย โดยนักวิจัยได้ศึกษา คู่แฝดกว่า 100 ราย พบว่า แม้จะถูกแยกเลี้ยงดู ก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น คู่แฝดคู่หนึ่งที่ถูก แยกห่างกัน 45 ไมล์ เป็นเวลา 39 ปี ยังใช้รถยนต์สี และรุ่นเดียวกัน สูบบุหรี่ยี่ห้อเดียวกัน เลี้ยงสุนัขชื่อ เดียวกัน และใช้วันพักร้อนที่ชายหาดเดียวกัน โดยพักห่างกัน 3 ช่วงตีก ทั้ง ๆ ที่ชายหาด ดังกล่าวอยู่ห่างที่อยู่ อาศัยถึง 1,500 ไมล์

1.3) การตรวจสอบความพึงพอใจต่องาน ภายใต้วเวลา และสถานการณ์ต่าง ๆ ว่ามี ความ สม่่าเสมออย่างไร อย่งไรก็ตาม แม้คำยืนยันถึงการถ่ายทอดทางพันธุกรรมก็ไม่สามารถทำนาย บุคลิกภาพได้อย่างชัดเจน ด้วยหลักการทางพันธุกรรมเพียงหลักการเดียว จำเป็นที่จะต้องพิจารณา ปัจจัย ทางด้านอื่น ๆ ด้วย

2) สิ่งแวดล้อม (Environment Factors) ในขณะที่ผลจากพันธุกรรมจะมีขีดจำกัดใน การ สร้างบุคลิกภาพ ความต้องการของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ จะคอยปรับเปลี่ยน บุคลิกภาพให้ แปรเปลี่ยนไป

3) สถานการณ์ (Situation Conditions) บุคลิกภาพที่มักจะสม่่าเสมอ อาจจะ แปรเปลี่ยนไป ภายใต้อาณัติสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น บุคลิกภาพเกิดจากการทำงานร่วมกันเป็นพิเศษเพียงบางส่วนของยีน เป็นไปในทาง เดียวกันกับพันธุกรรมที่สืบมาจากบรรพบุรุษ รากฐานของบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่จะปรากฏขึ้น อย่ง ชัดเจนในตอนต้นของช่วงชีวิต เมื่อทารกเกิดจะมีอารมณ์พิเศษ พื้นฐานอารมณ์โดยสันดาน ได้มีการ รวมกันของการแสดงอารมณ์ไว้หลายอย่ง และผู้วิจัยบางคนเชื่อว่ามียีนเฉพาะที่มีความสัมพันธ์กับ บุคลิกภาพ ที่สำคัญคือยีนและสิ่งแวดล้อมไม่เคยท างานแยกกัน เป็นไปไม่ได้เลยว่าจะลบล้างปัจจัยทาง พันธุกรรมได้โดย สมบูรณ์จากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่ามีการศึกษาคู่แฝดเหมือนก่อก่อให้เกิด ประโยชน์ในเรื่องความแตกต่าง ของสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่ชัดเจนเพราะว่าไม่สามารถที่จะก าหนดและ ควบคุมปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมได้ ถ้ายีนถูก พบว่าเชื่อมกับลักษณะบุคลิกภาพพิเศษ ยีนก็ยังคงเป็น ต้นเหตุของการเกิดบุคลิกภาพ พฤติกรรมถูกสร้างโดย ยีนในทางเดียวกันน่าจะสร้างสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะได้ ถึงแม้ว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นของทฤษฎีบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่ ได้จากปัจจัยทางชีววิทยา (biological) และพัฒนาการ (evolutionary) แม้จะไม่มี การสรุปรวมกันของทฤษฎี แต่พิจารณาว่า ปัจจัยทางชีววิทยา (biological) และพัฒนาการ (evolutionary) เป็นที่ยอมรับกันอย่าง

กว้างขวาง แม้ กระนั้นก็ชัดเจนว่า ลักษณะที่แน่นอนของบุคลิกภาพมีส่วนประกอบทางพันธุกรรมและการสืบลักษณะ นิสัยมาจากพ่อแม่ และสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อการตัดสินใจบุคลิกภาพ

1.3 ลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

1) ลักษณะบุคลิกภาพทางกาย เป็นลักษณะที่มองเห็นได้โดยง่าย ซึ่งประกอบด้วย

1.1) รูปร่าง หน้าตา เป็นลักษณะภายนอกที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่บุคคลรอบข้าง และผู้ที่มาติดต่อ บุคคลที่มีรูปร่างหน้าตาดีเยี่ยมได้เปรียบบุคคลอื่น แต่จะต้องอาศัยลักษณะอย่างอื่น เช่น กิริยามารยาทที่มีความเป็นกันเอง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสามารถในการพูดที่ดีเป็นส่วนประกอบด้วย

1.2) การแต่งกาย ผู้ที่มีบุคลิกภาพดีจะต้องแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ มีรูปแบบของ เสื้อผ้าและสีสันทันที่เหมาะสมตลอดจนมีความสะอาด การแต่งกายเป็นตัวแทนอย่างหนึ่งของคนซึ่ง สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและรวดเร็ว รวมทั้งเครื่องแต่งกายเป็นตัวกำหนดระเบียบของ สังคม การแต่งกายให้เหมาะสมเป็นการให้เกียรติกัน และให้ความเคารพต่อสถานที่

1.3) ความสะอาดและสุขภาพอนามัย อวัยวะส่วนต่างๆ ในร่างกายนับตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าจะต้องสะอาดทุกๆ ส่วน ซึ่งจะส่งผลให้สุขภาพอนามัยดีมีความสมบูรณ์

1.4) กิริยาท่าทาง เป็นลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งจะสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็นหรือมาติดต่อได้ดังนั้นบุคคลจึงควรจะมีกิริยาท่าทางที่แสดงออกถึงความรวดเร็ว คล่องแคล่ว ว่องไว

2) บุคลิกภาพทางอารมณ์และจิตใจ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคลิกภาพทางกายให้งดงามน่า ศรัทธาเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จึงควรมีบุคลิกภาพดังนี้

2.1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ คือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ โกรธ หลง ไม่ให้เกิดขึ้นเพราะหากไม่สามารถควบคุมความโลภของตนเองไว้ได้ก็จะเกิดการคดโกง หรือหากเกิดอารมณ์ โกรธจะเกิดอาการหงุดหงิดไม่สามารถควบคุมสติ ขาดการยั้งคิดก็อาจจะทำให้ การตัดสินใจผิดพลาดหรือทำงานบกพร่อง และการหลงงมงายในอบายมุข สิ่งเสพติด จะทำให้ละทิ้ง หน้าที่การงานละทิ้งครอบครัว จนอาจทำให้ครอบครัวแตกแยกในที่สุด ดังนั้นบุคคลที่สามารถควบคุม อารมณ์ได้จะเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดียิ้มแย้มแจ่มใสและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคนใกล้ชิดและคนรอบข้าง

2.2) มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่องาน จะทำให้มีจิตใจ มุ่งมั่นในการทำงาน มุมเทในการท างานทั้งร่างกายและจิตใจและพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ทำงานด้วยใจรักและทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ ก็ยอมได้

2.3) มีความสามารถในการตัดสินใจ บุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจส่วนใหญ่ จะเป็น ผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มองเห็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจาก การตัดสินใจ ของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดหรือองค์กรได้รับผลประโยชน์สูงสุด 3) บุคลิกภาพทาง วาจา ลักษณะทางวาจาที่ดี

3.1) วาจาสุภาพนุ่มนวล การพูดที่ดีจะต้องพูดสุภาพนุ่มนวล และมีหางเสียง จะทำให้ เป็นที่ ชื่นชมรักใคร่ของคนทั่วไป และสามารถทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน

3.2) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและจดจ ำได้ง่าย บุคคลที่จะต้องติดต่อพบปะกับผู้อื่น จำนวนมาก จำเป็นต้องสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจและแปลความหมายได้อย่างถูกต้อง จดจ ำง่าย จ ำเป็นต้อง ใช้ภาษาหรือคำพูด ที่เหมาะสมกับผู้ฟัง จะทำให้เข้าใจได้ง่ายไม่สับสน หรืออาจจะต้องมีศิลปะในการจูงใจเป็นการสร้างบุคลิกภาพ ในการพูดได้อย่างดียิ่ง

3.3) น้ำเสียงและคำพูดที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ผู้พูดจะต้อง รมัดระวังให้อยู่ในลักษณะที่พอดีไม่แข็งกระด้างหรืออ่อนหวานเกินไป เช่น กระด้าง จนเหมือนกับ การเกรี้ยวกราด หรือนุ่มนวลมากจนเหมือนการเสแสร้งมีจริตมายาเกินพอดีซึ่งจะเป็นผลเสียต่อผู้พูด และจะต้องเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมสุภาพไม่กระทบต่อจิตใจของผู้ฟัง

3.4) ใช้ภาษาที่เหมาะสม การพูดกับผู้อื่นไม่ว่าจะต่างสถานะกันอย่างไรก็ต้องใช้ น้ำเสียงหรือภาษา ที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น จะต้องรู้สิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูดและในการพูดจะต้อง เลือกภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.4 ประโยชน์ของบุคลิกภาพที่ดี ผู้มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้ที่มีพื้นฐานด้านสุขภาพดี สามารถปรับตัวได้ดี และส่งผลท าให้ บุคลิกภาพดีด้วย ผู้มีบุคลิกภาพดีจะมีคุณลักษณะและความสามารถทางจิตใจที่สำคัญ ดังนี้

1) ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสภาพเป็นจริงอย่างถูกต้อง บุคคลที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ จะมีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสภาพความจริงทั้งความจริงภายนอกและความจริง ภายใน เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม ความรู้สึกและความต้องการของเรา

2) การแสดงอารมณ์ในลักษณะและขอบเขตที่เหมาะสม ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม แต่การควบคุมอารมณ์มากเกินไปเหตุจะมีผลร้ายคือ ทำให้มี อารมณ์เครียด ผิดปกติ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของ ตนเอง และขาดการยับยั้งชั่งใจ

3) ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยธรรมชาติของมนุษย์จะไม่ชอบอยู่ลำพัง จะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีส่วนร่วมในสังคม ต้องการได้รับการยกย่องและมีชื่อเสียงเป็นที่รักของทุกคน ตลอดจนทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ และได้รับความไว้วางใจจาก ผู้อื่น

4) ความสามารถในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม คนเราจำเป็นต้องเลือกประกอบอาชีพที่ตนถนัด เพื่อให้ใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อ ตนเองในการทำงาน และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

5) ความรักและความต้องการทางเพศ มีความสำคัญต่อสุขภาพจิตและส่งผลต่อบุคลิกลักษณะของบุคคล ความรักจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความรักใคร่ผูกพันจะสร้างความปรารถนาและอุทิศตัวในการอยู่ร่วมกัน และผูกพันกับผู้อื่น ซึ่งจะสร้างความสุขความพอใจ และ เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นด้วย

6) ความสามารถในการพัฒนาตน ตนในที่นี้หมายถึง ตนที่แท้จริงและตนที่แสดงออกต่อผู้อื่น ดังนั้นผู้ที่มีสุขภาพจิตสมบูรณ์จะมีความรู้สึกต่อตนเองในแง่ดีและเข้าใจตนเอง ในบางครั้งคนเราก้ อาจจะเกิดความรู้สึกขัดขึ้น ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ตนต้องกระทำ แต่ต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความ ต้องการของผู้อื่น ซึ่งอาจจะทำให้กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกและความต้องการของตนเอง

1.5 การวัดบุคลิกภาพ บุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลของพัฒนาการ ซึ่งต่อมาจะกลายเป็นลักษณะรวมที่บุคคลแสดง พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นบุคลิกภาพจึงเป็นผลของพัฒนาการและผลของการเข้าเกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อมผสมผสานกัน การจะเข้าใจบุคลิกภาพจำเป็นจะต้องรู้ เกี่ยวกับประวัติพัฒนาการของบุคคล แต่การวัดบุคลิกภาพ เราวัดจากการเข้าเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน เราคำนึงถึงว่า ปัจจุบันบุคคล เข้ากับคนอื่นได้ดีเพียงใด บุคลิกภาพแสดงออกได้หลายทาง ฉะนั้นจิตวิทยาจึงแบ่งบุคลิกภาพไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่ก็มึบางอย่างที่ซ้อนกันอยู่ ซึ่งพอจะสรุปลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลได้ดังนี้

1) ลักษณะทางร่างกายและอารมณ์ (Physique and Temperament) ซึ่งได้แก่ ขนาดของรูปร่าง ความสมบูรณ์แข็งแรง ท่าทาง ตลอดจนหน้าตา นอกจากนั้นยังมีลักษณะอารมณ์ของบุคคล เป็นคนมีความมั่นคง อ่อนไหวแค่ไหน สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งมี ผลต่อ คนอื่น และมีผลต่อตนเองด้วย

2) เซวาร์ปัญญาและความสามารถอื่น ๆ (Intellectual and Other Abilities) บุคลิกภาพรวมไปถึงสิ่งที่ทำให้บุคคลแตกต่างกันด้วย

3) ค่านิยมและความสนใจ (Interests and Values) บุคลิกภาพจะสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจตลอดจนค่านิยมที่บุคคลยึดถือ

4) ทศนคติทางสังคม (Social Attitudes) ทศนคติเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ เช่น แบบนิยมใช้อำนาจ จะเป็นคนที่ชอบบังคับ ใช้อำนาจ ไม่เชื่อใครง่ายๆ และมีอคติ พวก Dogmatism คิดว่าความเห็นของตนถูกต้องเสมอ หรือพวก Equalitarianism ที่เชื่อในเรื่องความเสมอภาค เท่าเทียมกัน

5) แรงจูงใจ (Motivational Disposition) บางครั้งบุคคลท ลังใจ เพราะมีแรงจูงใจซึ่งอาจมีทั้งจิตสำนึก (Conscious) และจิตใต้สำนึก(Unconscious) ทำให้แต่ละคนมีบุคลิกภาพที่ แตกต่างกัน

6) ลักษณะการแสดงออก (Expressive and Stylistic Traits) บางครั้งเราแบ่งบุคคลเป็น style เช่น เป็นคนสุภาพ ชอบสังคม มีเหตุผล และวิจารณ์ญาณ

7) แนวโน้มของความผิดปกติทางจิต (Pathological Trends) โดยพิจารณาจากโรคจิตว่าบุคคลมีลักษณะจิตใจแตกต่างจากบุคคลอื่นแค่ไหน

การวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล

รศ.ดร.ศิริชัย กาญจนวาลี ได้ศึกษาและกล่าวไว้ในหัวข้อการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ว่าสตีเวนส์ (Steven, 1946) ได้นิยามการวัด (Measurement) ไว้ว่าเป็น "การกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์" ซึ่งต่อมา ลอร์ดและโนวิก (Lord and Novick, 1966) และทอร์เกอร์สัน (Torgerson, 1958) ต่างได้ขยายความของคำนิยามของสตีเวนส์ให้ชัดเจนขึ้นว่า การวัดเป็นกระบวนการที่กำหนดค่าให้แก่ "คุณสมบัติ" หรือ "คุณลักษณะ" ของสิ่งของหรือเหตุการณ์มากกว่าที่จะสนใจเพียงเฉพาะตัวของหรือเหตุการณ์เท่านั้น

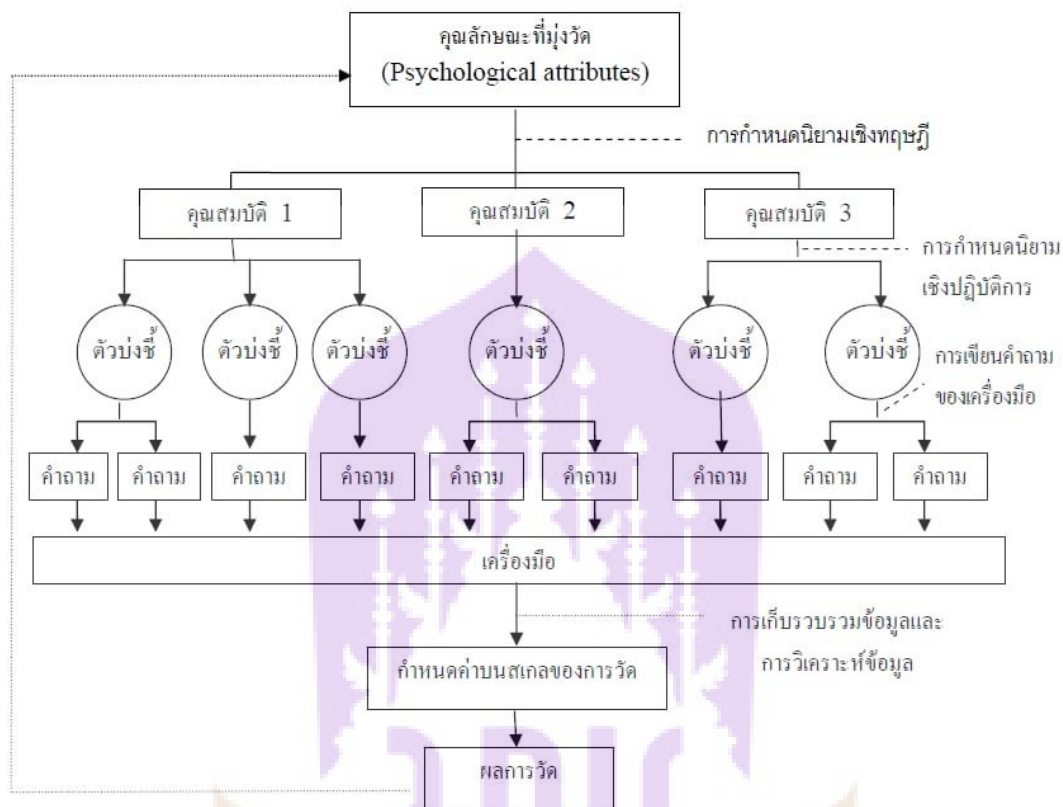
- แนวคิดของการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล

จากธรรมชาติของการวัดดังกล่าว การวัดค่าของคุณลักษณะภายในบุคคล หรือคุณลักษณะใดๆ ก็ตาม ผู้วัดจะต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนว่าสิ่งที่มุ่งวัดคืออะไร ? และควรวัดสิ่งนั้นอย่างไร ?

1) สิ่งที่มีมุ่งวัดคืออะไร ? จำเป็นต้องอาศัยแนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของสิ่งที่มุ่งวัดเพื่อเชื่อมโยงมโนทัศน์ (concept) ของสิ่งนั้นสู่ธรรมชาติของข้อมูลหลักฐานที่ต้องการเก็บรวบรวม สำหรับบ่งชี้คุณลักษณะที่มีมุ่งวัดนั้น

2) ควรวัดสิ่งนั้นอย่างไร ? จะต้องพิจารณาว่า ควรใช้เครื่องมืออะไร รูปแบบคำถามชนิดใด จึงจะสอดคล้องกับคุณลักษณะที่มีมุ่งวัดและเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่น่าเชื่อถือสมมติว่าผู้วัดต้องการวัด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้วัดจะต้องสามารถสร้างภาวะสันนิฐานของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยอาจให้คำนิยามเชิงทฤษฎี (Theoretical definition) ว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นความคิดใหม่แปลกที่เข้าท่า ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ลักษณะได้แก่ ความคล่องแคล่ว ทางความคิด ความหลากหลายทางความคิด และความใหม่ทางความคิด จากนั้นผู้วัดจึงกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational definition)

ของแต่ละคุณลักษณะในของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ และร่างคำถามตามพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ของแต่ละคุณลักษณะที่มุ่งวัด เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือไปใช้สังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์มาตรฐาน เพื่อนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมที่สังเกตได้ไปทำการวิเคราะห์และสรุปผลถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่มุ่งวัดนั้น ดังกรอบแนวคิดของการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลที่แสดงในภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล

เครื่องมือที่นิยมใช้ในการวัดทางการศึกษาและจิตวิทยา ได้แก่ แบบสอบ (test) และ แบบวัด(scale) อันเป็นชุดของคำถามที่ใช้เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้ตอบทำการตอบสนอง สำหรับเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างพฤติกรรมซึ่งเป็นตัวแทนมวลคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ของสิ่งที่มีมุ่งวัด ข้อมูลจากการตอบสนองจะถูกนำมาตรวจให้คะแนนตามสเกลที่กำหนดไว้เป็นกฎเกณฑ์ ผลจากการวัดจึงทำให้ได้ค่าเชิงปริมาณของคุณลักษณะที่ต้องการวัดนั้นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลดังกล่าวจะมีความเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อผู้วัดมีแนวคิดหรือทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด และมีกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีการทดสอบเพื่อทำการวัดคุณลักษณะนั้น จึงจะสามารถสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปอ้างอิงถึงค่าของคุณลักษณะนั้น

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

หลังจากกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดตลอดจนมีการศึกษา ทำความเข้าใจว่าสิ่งที่มุ่งวัดคืออะไร ? และควรวัดสิ่งนั้นอย่างไร ? แล้วจากนั้นจึงทำการสร้างเครื่องมือ ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. กำหนดนิยาม และพฤติกรรมชี้วัดของคุณลักษณะที่มุ่งวัด

การวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ได้อย่างเหมาะสมนั้น ผู้วัดจำเป็นต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด โดยมีการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมชี้วัดที่ครอบคลุมคุณลักษณะนั้น

2. ออกแบบการสร้างเครื่องมือ

ในการออกแบบการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลนั้น ผู้วัดจะต้องคัดเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อเท็จจริงหรือหลักฐานตามพฤติกรรมชี้วัด รวมทั้งกำหนดแนวทางของคำถาม คำตอบ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน

2.1 เลือกประเภทของเครื่องมือผู้วัดจะต้องเลือกประเภทเครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของคุณลักษณะที่มุ่งวัด โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูล

2.2 กำหนดรูปแบบของคำถาม รูปแบบของคำตอบและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับประเภทของเครื่องมือ

3. ลงมือสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

ลงมือสร้างเครื่องมือตามแนวทางที่ออกแบบไว้ ดังนี้

3.1 ร่างข้อคำถาม

ร่างคำชี้แจงในการตอบ ร่างข้อคำถามครอบคลุมรายการพฤติกรรมชี้วัดที่ออกแบบไว้รวมทั้งวิธีการตอบคำถาม

3.2 ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ

นำร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ (ไม่ควรต่ำกว่า 5 คน) ทำการตรวจสอบความตรงตามจุดประสงค์ของรายการข้อคำถาม (Item Objective Congruence : IOC) คำถามรายข้อควรมีดัชนีความตรงไม่ต่ำกว่า 0.80 และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 ทดลองใช้และวิเคราะห์คุณภาพ

นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (ไม่ควรต่ำกว่า 30 คน) ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มบุคคลที่จะใช้จริง เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's OL) ค่าที่ได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.60 ถ้าจะให้ดีควรมีค่าเข้าใกล้ 1.00 หรือ มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ตลอดจนควรวิเคราะห์ค่าความตรง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อยืนยันความตรงเชิงโครงสร้าง หรือความตรงเชิงทฤษฎี (Construct Validity) ของเครื่องมือ ในกรณีที่เครื่องมือมีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์ จะต้องปรับปรุงแก้ไขจนมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่พึงประสงค์

4. นำเครื่องมือไปใช้จริง

เครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์คุณภาพตามเกณฑ์แล้วสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวัดและประเมินคุณลักษณะภายในของบุคคลได้อย่างมีคุณภาพต่อไป เครื่องมือได้ก็ทำตามเมื่อผ่านการใช้ไประยะหนึ่งแล้ว ควรมีการตรวจสอบคุณภาพซ้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้นต่อไป -ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- อัจฉริยา เล็กเพชร, ฉัตรศิริ ปิยะพิมพ์ลสิทธิ์, พิกุล เอกวางกูร(2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ 1. เพื่อสร้างแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2. เพื่อศึกษาหาคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิต ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 4. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีคุณภาพและเป็นมาตรฐาน เพื่อให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิตและผู้บริหารในแต่ละคณะ มีเครื่องมือสำหรับตรวจสอบประเมินคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ของนิสิตระดับปริญญาตรี หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละปี การศึกษา แล้วนำผลจากการวัดไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย การจัดกิจกรรมพัฒนานิสิตเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยในเรื่องสำนึกดี มุ่งมั่นสร้างสรรค์ สามัคคีตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อไป

- บทความวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวนทั้งสิ้น 365 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ ฉบับละ 30 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 1 ฉบับ และแบบตรวจสอบรายการ 1 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ แบบวัดเชิงสถานการณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.667 ถึง 1.000 มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.289 ถึง 0.659 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.213 ถึง 0.688 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.880 โดยที่แบบวัดเชิงสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านความอยากรู้อยากเห็น ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีค่า

น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.142, 0.213, 0.211, 0.172, 0.180 และ 0.228 ตามลำดับแบบตรวจสอบรายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.667 ถึง 1.000 มีค่าความเชื่อมั่น (Alpha-Coefficient) ทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ 0.882, 0.757, 0.825, 0.691, 0.598 และ 0.791 ตามลำดับ

- รองศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ ประจัญบาน ได้ทำการวิจัยและพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1,100 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบวัดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 97 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความตรงเชิงเนื้อหาด้วยสูตร IOC ค่าอำนาจจำแนกด้วยสูตร Item Total Correlation ค่าความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบพหุระดับ (MCFA) และความตรงเชิงโครงสร้างและความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบพหุระดับและพหุกลุ่ม (MMCF) ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการพัฒนามีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด 17 พฤติกรรมบ่งชี้ และรายการวัดและประเมิน 29 ข้อ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 18 พฤติกรรมบ่งชี้ และรายการวัดและประเมิน 32 ข้อ องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการสื่อสาร สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด 15 พฤติกรรมบ่งชี้ และรายการวัดและประเมิน 18 ข้อ และองค์ประกอบที่ 4 ทักษะชีวิตและคุณลักษณะเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด 12 พฤติกรรมบ่งชี้ และรายการวัดและประเมิน 18 ข้อ แบบวัดได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ (IOC ระหว่าง 0.6 - 1.0) ผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ความตรงเชิงโครงสร้าง ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล และความเที่ยง พบว่า แบบวัดมีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ทุกข้อ มีค่าระหว่าง .259 - .773 มีความตรงเชิงโครงสร้างทุกข้อ โมเดลการวัดไม่แปรเปลี่ยนระหว่างโรงเรียน 2 จังหวัด และแบบวัดแต่ละองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงในระดับสูง มีค่าระหว่าง .935 ถึง .964

- เพื่อเป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวัดผล ร่วมกับระบบสารสนเทศ เพื่อให้มีความสะดวกในการวัดผลและรวบรวมข้อมูลในการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ อุมภาพร ศิริธรรานนท์, บรมบุญพรพิมลกิจ และ ภควัด สิทธิวงศ (2551) ทำการศึกษาาระบบสารสนเทศกิจกรรมนิสิตเพื่อจัดการฐานข้อมูลต่าง ๆ ของนิสิต ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิตในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้มีความสะดวก ถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดเวลาในการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมอีกด้วย โดยนิสิตสามารถที่จะตรวจสอบและพิมพ์ใบรายงานสรุปผลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือทราบสคริปกิจกรรมของตนเองได้ ซึ่งระบบยังออกแบบให้ครอบคลุมไปยังผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนิสิตทุกกลุ่ม ทั้งเจ้าหน้าที่องค์กร ศูนย์ประสานงานโครงการนิสิตยุคใหม่ และอาจารย์ที่ปรึกษาาระบบนี้สามารถจัดการกับข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก เชื่อถือได้และรวดเร็ว ระบบสารสนเทศกิจกรรมนิสิตเป็นระบบที่ออกแบบขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้การจัดการฐานข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต ให้มีความสะดวก ถูกต้องและชัดเจนในด้านการตรวจสอบนิสิตเข้าร่วมกิจกรรม นิสิตสามารถตรวจผลการเข้าร่วมกิจกรรมของตนเองได้ ผู้ดูแลระบบสามารถจัดการข้อมูลต่างๆ และสามารถออกรายงานภาพรวมของระบบได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ “อัตลักษณ์” ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจะให้ผู้บริหารงานด้านกิจการนิสิต ประเมินข้อความโดยใช้แบบประเมิน Visual Analog Scale (คะแนน 0 – 10 โดย 0 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา และ 10 ข้อคำถามสอดคล้องตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยามากที่สุด) คัดเลือกข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 7 คะแนนไปพัฒนาและประเมินคุณภาพในขั้นตอนที่ 2 และ 3

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยแบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามแบบประเมิน index of item objective congruence (IOC) ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีคะแนนประเมิน IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มาใช้ในการปรับปรุงเครื่องมือประเมินและแก้ไขเนื้อหาพัฒนาแบบวัด

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity)

เป็นขั้นตอนที่นำแบบวัดคุณลักษณะนิสิตไปประเมินในกลุ่มตัวอย่าง กับนิสิตจำนวน 10 คน เพื่อประเมินความชัดเจนในการอ่านและทำความเข้าใจในข้อคำถาม โดยใช้มาตราวัดทางสายตา (Visual analog scale) ที่มีช่วงคะแนน 0 – 10 (0 หมายถึง ข้อคำถามไม่ชัดเจน/กำกวม และ 10 คือ มีความชัดเจนมาก เข้าใจได้ดี) ในขั้นตอนนี้กลุ่มตัวอย่างต้องทำแบบวัดจริง และสามารถเขียนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อคำถามได้อย่างอิสระ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อเสนอแนะนั้นไปปรับปรุงให้ข้อคำถามชัดเจนและเข้าใจ

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษานำร่อง (pilot study)

การศึกษานำร่อง คือ การนำแบบวัดไปประเมินในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อประเมินค่าความเที่ยง (reliability) กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ที่เหมาะสมควรมากกว่า 0.7017

ลักษณะตัวอย่างหรือประชากรที่ทำการศึกษา

ก. ประชากรเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกิจการนิสิต ประกอบด้วย

- ผู้บริหารมหาวิทยาลัยด้านกิจการนิสิต ได้แก่ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต
- คณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา
- บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิต ประกอบด้วย
  - บุคลากรกองกิจการนิสิต
  - นักวิชาการศึกษาที่ดูแลด้านกิจการนิสิต

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษานำร่อง

- ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา
- นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา

ข. การเลือกตัวอย่าง

(1)เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ของประชากรเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต คณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา บุคลากรกองกิจการนิสิตและบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิต ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา และนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ที่ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย

- ผู้บริหารมหาวิทยาลัยด้านกิจการนิสิต หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบงานด้านกิจการนิสิตประกอบด้วยรองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพนิสิต ผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต
- บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิต หมายถึง
  - บุคลากรสังกัดกองกิจการนิสิต จำนวน 10 คน โดยมีประสบการณ์การทำงาน ณ กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา ในปีการศึกษา 2565-2567 ต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี
  - นักวิชาการศึกษาที่ดูแลด้านกิจการนิสิต จำนวน 18 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2565-2567 ใน 17 คณะ 1 วิทยาลัย โดยมีประสบการณ์การทำงานเป็นนักวิชาการศึกษาดูแลด้านกิจการนิสิต ณ มหาวิทยาลัยพะเยา ต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ปี

- ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา หมายถึง ตัวแทนคณะกรรมการนิสิตหน่วยต่างๆ ประกอบด้วย องค์การนิสิต สภานิสิต เวียง สารวัตรนิสิต ชมรมนิสิต สโมสรนิสิต ประจำปีการศึกษา 2566-2567
- นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรีทั้งเพศชายและหญิง ที่มีสถานะกำลังศึกษา ในปีการศึกษา 2565-2567 ใน 17 คณะ 1 วิทยาลัย

โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการตามเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก

(2) เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) ของประชากรเป้าหมาย

อาสาสมัครตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

(3) เกณฑ์การถอน (Withdrawal Criteria) ของประชากรเป้าหมาย

3.1 ปฏิเสธการให้สัมภาษณ์

3.2 ไม่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ ทางผู้วิจัยจะดำเนินการคัดออกจากกลุ่มตัวอย่างโดยทันที

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกเข้าศึกษาสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมได้ด้วยตนเอง โดย สามารถทำบันทึกการขอลถอนตัว หรือแจ้งผู้วิจัยด้วยวาจาเพื่อออกจากการเป็นอาสาสมัครได้ การถอนตัวหรือถูกให้ถอนตัวจากโครงการวิจัย อาสาสมัคร ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถถอนตัวจากโครงการวิจัยได้ทุกเมื่อไม่จำเป็นต้องร่วมโครงการวิจัยจนสิ้นสุดโครงการ

(4) เกณฑ์การยุติโครงการ (Termination of study criteria)

อาสาสมัครมีความประสงค์ขอยุติการเข้าร่วมงานวิจัย มากกว่า 50 %

ค. ขนาดตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 67 คน โดยใช้วิธีคำนวณหาประชากรกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาคิยามาเน Yamane

หาสูตรแทนค่า $N=47/(1+(47*(0.05)^2))$ $n = 57$

จำนวนประชากรที่ศึกษา (N) 67

ระดับความคลาดเคลื่อน (e) 5%

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (S) 57.39

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนา

- รองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพนิสิต จำนวน 1 คน
- ผู้ช่วยอธิการบดี จำนวน 1 คน
- ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต จำนวน 1 คน

- คณะกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 6 คน
- บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านกิจการนิสิต
  - บุคลากรกองกิจการนิสิต จำนวน 10 คน
  - นักวิชาการศึกษาที่ดูแลด้านกิจการนิสิต จำนวน 18 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษานำร่อง

- ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 10 คน
- นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ และ แบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัด (rating scale) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity)

นำแบบสอบถาม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 5 ท่าน จากหน่วยงานภายนอก จำนวน 2 ท่าน และหน่วยงานภายในจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุม และความสอดคล้อง ของคำถาม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.8 - 1.0

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

นำแบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่ง แบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา มีค่า เท่ากับ 0.953

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การใช้แบบสอบถาม
- 2) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบกึ่งโครงสร้าง
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4) การสนทนากลุ่ม
- 5) การสังเกต
- 6) การทำแบบทดสอบ / แบบวัด
- 7) อื่นๆ .....

กระบวนการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างประเมินแบบสอบถามอย่างอิสระ โดยจัดทำเครื่องมือให้อยู่ในรูปแบบเอกสารขนาด A4 และแจกจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างทำ แล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อนำผลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยโปรแกรม STATA นำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ (จำนวน) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัยควอไทล์

ปัญหาด้านจริยธรรม

ก. ความเสี่ยงที่อาจเกิดต่ออาสาสมัครที่เข้าร่วมในโครงการวิจัย

เนื่องจากการดำเนินการวิจัยเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเท่านั้น จึงไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยมีการปกปิดข้อมูลของอาสาสมัครและมีการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงข้อมูลทุกอย่างจัดเก็บไว้ในระบบ คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีการกำหนดสิทธิ์หรือรหัสผ่านสำหรับเข้าถึงข้อมูล หลังจากการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วจะดำเนินการลบข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกจากระบบภายใน 1 ปี ทั้งนี้ อาสาสมัครสามารถมั่นใจได้ว่าไม่มีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางสังคม และส่งผลกระทบต่ออาสาสมัคร แต่หากข้อคำถามบางข้อทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเครียดหรือไม่สบายใจ ท่านอาจไม่ตอบคำถามในข้อเหล่านั้นได้ และสามารถแจ้งผู้วิจัยทราบเพื่อแจ้งเหตุผลหรือเพื่อความสบายใจของท่าน

ข. มาตรการในการลดความเสี่ยงหรือการวางแผนแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจได้รับการเข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านสามารถสอบถามจากผู้ทำวิจัยได้ตลอดเวลา หากมีการค้นพบข้อมูลใหม่ ๆ ที่อาจมีผลต่อความปลอดภัยของท่านในระหว่างที่ท่านเข้าร่วมในโครงการวิจัย ผู้ทำวิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบทันที เพื่อให้ท่านตัดสินใจว่าจะอยู่ในโครงการวิจัยต่อไปหรือจะขอลถอนตัวออกจากโครงการวิจัย

ค. วิธีการเข้าถึงประชากรกลุ่มเป้าหมายหรืออาสาสมัคร

(1)สถานที่ที่จะเข้าถึงประชากรกลุ่มเป้าหมายหรืออาสาสมัคร
ห้องประชุม หรือ สถานที่ที่นัดหมายและเหมาะสมต่อการสัมภาษณ์/ให้ข้อมูล

(2)กระบวนการเข้าถึงประชากรกลุ่มเป้าหมายหรืออาสาสมัคร
ทำหนังสือเชิญเข้าร่วมสัมภาษณ์

(3)การใช้สื่อช่วยประชาสัมพันธ์ในการเชิญชวนให้เข้าร่วมการวิจัย

มี

ไม่มี

ง. กระบวนการขอความยินยอมจากอาสาสมัคร

ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์และวิจัยลงนามยินยอมในแบบแสดงความยินยอมแบบเป็นลายลักษณ์อักษร (HREC-UP-HSS 05)เพื่อเป็นการยินยอมจากอาสาสมัคร

จ. ประเด็นความอ่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ

- ไม่มี -

ฉ. แผนการรักษาความลับและทำลายข้อมูลของอาสาสมัคร

การดำเนินงานวิจัยนี้จัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์และจะดำเนินการลบข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกจากระบบภายใน 1 ปี และดำเนินการทำลายตามพระราชบัญญัติความลับของข้อมูลในระบบสารสนเทศ เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560

จริยธรรมในมนุษย์

ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา HREC-UP-HSS 2.2/125/67

บทที่ 4 ผลการดำเนินงานวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยา พบผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาพบว่า แบบวัดคุณลักษณะนิสิตตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1.ด้านสุนทรียภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 3 ข้อ 2.ด้านสุขภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 2 ข้อ 3 ด้านบุคลิกภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ นำไปเก็บข้อมูลเพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาของเครื่องมือ ได้ผลดังนี้

1. ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาของเครื่องมือ (ค่า IOC) มีค่าเฉลี่ยรายข้อตั้งแต่ 0.80 – 1.00

ตารางที่ 1 ตารางค่าความสอดคล้องของเนื้อหาของเครื่องมือ (ค่า IOC)

ประเด็นคำถาม	N	Mean
คำถามด้านสุนทรียภาพ		
1.กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกซาบซึ้งและชื่นชมในความงามของศิลปะและวัฒนธรรม	5	1.0
2.กิจกรรมนี้ทำให้ฉันตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญ ของศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	5	1.0
3. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญในสาขาวิชา/วิชาชีพของฉันมากขึ้น	5	1.0
2. คำถามด้านสุขภาพ		
1. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้กระบวนการดูแลสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ	5	1.0
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันมีความตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของตนเอง	5	1.0
3. คำถามบุคลิกภาพ		
1. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้ตระหนักถึงการฝึกฝนตนให้เป็นผู้ที่มีความเคารพและอ่อนน้อม	5	0.8
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากขึ้น	5	1.0
3. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้การปฏิบัติตามหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคมได้ดียิ่งขึ้น	5	1.0
4. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันตระหนักถึงความสำคัญและมุ่งมั่นในการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์เปิดเผยและจริงใจต่อผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น	5	1.0
5.กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เข้าใจและฝึกฝนการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมีระเบียบวินัยมากขึ้น	5	1.0

จากตารางที่ 1พบว่า ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.5 ถือว่าใช้ได้

ตารางที่ 2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.953	.956	10

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ทำการวัดความเชื่อมั่น หรือ ความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยเลือกข้อคำถาม ถูที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่า มีข้อคำถามที่มีความ เชื่อมั่น มีความเชื่อมั่น ค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach) มีค่าในภาพรวม .0.953 อยู่ในเกณฑ์ระดับ ที่ยอมรับได้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน นำเสนอโดยใช้คำร้อยละตามรายละเอียดในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	10	33.3
หญิง	20	66.7
รวม	30	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18	14	46.7
19	7	23.3
20	4	13.3
21	3	10.0
22	2	6.7
รวม	30	100

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน ส่วนใหญ่อายุ 18 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 อายุ 19 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อายุ 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 อายุ 21 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และอายุ 22 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นปี

ภารกิจ/ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่1	19	63.3
ชั้นปีที่2	4	13.3
ชั้นปีที่3	5	16.7
ชั้นปีที่4	2	6.7
รวม	30	100

จากตารางที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน ส่วนใหญ่อยู่ในชั้นปีที่ 1 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา ชั้นปีที่2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ชั้นปีที่3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่4 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะที่ศึกษา

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ	2	4.70
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	2	4.70
คณะนิติศาสตร์	2	4.70
คณะพยาบาลศาสตร์	2	4.70
คณะแพทยศาสตร์	1	2.30
คณะเภสัชศาสตร์	2	4.70
คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์	3	7.00
คณะวิทยาศาสตร์	2	4.70
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	2	4.70
คณะวิศวกรรมศาสตร์	2	4.70
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์	5	11.60
คณะศิลปศาสตร์	1	2.30
คณะสหเวชศาสตร์	3	7.00
คณะพลังงานและสิ่งแวดล้อม	1	2.30
คณะทันตแพทยศาสตร์	1	2.30
คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์	5	11.60
คณะสาธารณสุขศาสตร์	2	4.70
วิทยาลัยการศึกษา	5	11.60
รวม	30	100

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 30 คน จำแนกตามคณะที่ศึกษา คณะที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือคณะละ 5 คน มี 3 คณะ 1. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ 2.คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3.วิทยาลัยการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.88 รองลงมาคือตอบแบบสอบถามคณะละ 3 คน มี 2 คณะ 1.คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ 2.คณะสหเวชศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 13.95 ตอบแบบสอบถามคณะละ 2 คน มีทั้งหมด 9 คณะ 1.คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ 2.คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3.คณะนิติศาสตร์ 4.คณะพยาบาลศาสตร์ 5.คณะเภสัชศาสตร์ 6.คณะวิทยาศาสตร์ 7.คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ 8.คณะวิศวกรรมศาสตร์ 9.คณะสาธารณสุขศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 41.86 ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด 1 คน มี 4 คณะ 1.คณะแพทยศาสตร์ 2.คณะศิลปศาสตร์ 3.คณะพลังงานและสิ่งแวดล้อม 4.คณะคณะทันตแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 9.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา

ข้อ	Corrected Item-total Correlation ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความเชื่อมั่น (alpha)
1	0.846	0.953
2	0.776	
3	0.715	
4	0.681	
5	0.809	
6	0.854	
7	0.808	
8	0.852	
9	0.864	
10	0.842	

จากตารางที่ 7 พบว่าการหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา 1.ข้อที่ 9 มีค่าอำนาจจำแนก 0.864 2.ข้อ 6 มีค่าอำนาจจำแนก 0.854 3.ข้อ 8 มีค่าอำนาจจำแนก 0.852 4.ข้อ 1 มีค่าอำนาจจำแนก 0.846 5. ข้อ 10. มีค่าอำนาจจำแนก 0.842 6. ข้อ 5 มีค่าอำนาจจำแนก 0.809 7. ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก 0.808 8. ข้อ 2 มีค่าอำนาจจำแนก 0.776 9. ข้อ 3 มีค่าอำนาจจำแนก 0.715 10. ข้อ 4 มีค่าอำนาจจำแนก 0.681 ตามลำดับ และมีความเชื่อมั่น 0.9511 นับว่ามีความเชื่อมั่นสูง

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนด จากการศึกษาสภาพปัญหาแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ นิสิตตามอัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ไม่สามารถวัดคุณลักษณะอัตลักษณ์ นิสิตได้อย่างแม่นยำ ทำให้การประเมินผลขาดความน่าเชื่อถือส่งผลต่อการวางแผนพัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนดไว้ ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบ จึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์ นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา เพศชาย และเพศหญิง อายุระหว่าง 18 – 22 ปี จำนวน 18 คณะ และตัวแทนนักศึกษาจำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์ นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1.ด้านสุนทรียภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 3 ข้อ 2.ด้านสุขภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 2 ข้อ 3 ด้านบุคลิกภาพ มีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อและดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น พบมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.953 มีความเชื่อถือได้

จากการผลการวิเคราะห์ ในภาพรวมแบบวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยา กำหนด มีความเชื่อมั่นสูง แสดงว่าแบบวัดมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการวัดคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยากำหนด ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของนวรินทร์ ตาก้อนทอง เรื่อง การสร้างแบบวัดคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา เครื่องมือวัดคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวนทั้งสิ้น 365 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบคุณลักษณะของ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ ฉบับละ 30 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 1 ฉบับ และแบบตรวจสอบรายการ 1 ฉบับ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

แบบวัดเชิงสถานการณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.667 ถึง 1.000 มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.289 ถึง 0.659 มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.213 ถึง 0.688 และมีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.880 โดยที่แบบวัดเชิงสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านความอยากรู้อยากเห็น ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม ด้านความเป็นผู้นำ และด้านความตระหนักถึงสังคมและวัฒนธรรม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.142, 0.213, 0.211, 0.172, 0.180 และ 0.228 ตามลำดับ

แบบตรวจสอบรายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.667 ถึง 1.000 มีค่าความเชื่อมั่น (Alpha-Coefficient) ทั้ง 6 ด้าน เท่ากับ 0.882, 0.757, 0.825, 0.691, 0.598 และ 0.791 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ แบบวัดมีประสิทธิภาพสามารถ นำไปใช้ในการวัดคุณลักษณะตาม อัตลักษณ์นิสิตที่มหาวิทยาลัยพะเยาที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบวัดดังกล่าวสามารถนำไปใช้วัดการได้รับพัฒนา อัตลักษณ์นิสิตเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษาของแต่ละปี เพื่อทราบว่านิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา เมื่อได้รับการพัฒนาอัต ลักษณ์ผ่านการร่วมกิจกรรมมาทั้งปีการศึกษา นิสิตได้รับและมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรศึกษา การพัฒนาแบบวัดความสามารถด้าน Innovative Community change agent
1.Communication 2.Collaboration 3.Critical Thinking 4.Creativity 5.Community

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน มหาวิทยาลัยพะเยา. (ม.ป.ป.). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2566–2570. พะเยา: ม.ป.พ.
- กองกิจการนิสิต. (ม.ป.ป.). แผนยุทธศาสตร์กองกิจการนิสิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566–2570.
พะเยา: ม.ป.พ.
- นวรินทร์ ตาก้อนทอง. (2566), การสร้างแบบวัดคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, ปีที่ 40 ฉบับที่ 108,
หน้า 88-97
- นันทิมา นาคาพงศ์(2559), การสร้างและพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบหลัก สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การ
มหาชน), หน้า 12-19
- ปกรณ ประจัญบาน. (2559). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21. พิษณุโลก: ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิทยา ไจมา(2016). การพัฒนาแบบประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. Jour
of nakhonratchasima College. Vol.10 No.1 January-June 2016
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉริยา เล็กเพชร, ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ และพิกุล เอกวางกูร. (2559). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสิต
ตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 (2016): กันยายน -
ธันวาคม 2559, หน้า 186-195
- อุมาพร ศิริธรรานนท์, บรม บุญพรพิมลกิจ, ภควัต สิทธิวงศ(2551). ระบบสารสนเทศกิจกรรมนิสิต.การประชุม
ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิทยาศาสตร์.

ภาคผนวก

แบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา
ประเมินผลผ่านกิจกรรมประเพณี เดินเข้า ม. ประจำปีการศึกษา 2567
วันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม 2567

คำชี้แจง : ขอความร่วมมือให้ผู้ตอบแบบประเมิน ทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความจริง/ความคิดเห็นของท่าน
ระดับคะแนนแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	มีค่าเท่ากับ	4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	มีค่าเท่ากับ	2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1 คะแนน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.เพศ   ชาย   หญิง
- 2.อายุ   18 ปี   19 ปี   20 ปี   21 ปี   22 ปี
- 3.ชั้นปี   ชั้นปีที่ 1   ชั้นปีที่ 2   ชั้นปีที่ 3   ชั้นปีที่ 4
- 4.สังกัดคณะ/วิทยาลัย .....

การพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
คำถามด้านสุนทรียภาพ					
1. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกซาบซึ้งและชื่นชมในความงามของศิลปะและวัฒนธรรม					
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญ ของศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
3. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญในสาขาวิชา/วิชาชีพของฉันมากขึ้น					
คำถามด้านสุขภาพ					
1. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้กระบวนการดูแลสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ					
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันมีความตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของตนเอง					
คำถามด้านบุคลิกภาพ					
1. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้ตระหนักถึงการฝึกฝนตนให้เป็นผู้ที่มีความเคารพและอ่อนน้อม					
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากขึ้น					
3. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เรียนรู้การปฏิบัติตามหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคมได้ดียิ่งขึ้น					
4. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันตระหนักถึงความสำคัญและมุ่งมั่นในการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์เปิดเผย และจริงใจต่อผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น					
5. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันได้เข้าใจและฝึกฝนการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมีระเบียบวินัยมากขึ้น					

เอกสารรับรองโครงการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
The Human Research Ethics Committee of University of Phayao on Humanities and Social Sciences
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 เบอร์โทรศัพท์ 05446 6666

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good-Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ชื่อโครงการ : การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะนิสัยตามอัตลักษณ์นิสัยมหาวิทยาลัยพะเยา
: The Development of Desirable Characteristics assessment of Phayao University Students

เลขที่โครงการวิจัย : HREC-UP-HSS 2.2/125/67

ผู้วิจัยหลัก : นางสาวณัฐญาณี ธนาฤทธิ์

สังกัดหน่วยงาน : กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกลัชกรทองอาจ มณีใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกลัชกรหญิงจันทิมา ชูรัตณี

สังกัดหน่วยงาน : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีทบทวน : แบบเร่งรัด (Expedited)

รายงานความก้าวหน้า : ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ หากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี

ลงนาม

น้ำทิพย์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่รับรอง : 27 เมษายน 2567

วันหมดอายุ : 27 เมษายน 2568

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขซึ่งระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวณัฐญาณี ธนาฤทธิ์
วัน เดือน ปีเกิด	24 พฤษภาคม 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน	340/3 หมู่ 19 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
ที่ทำงานปัจจุบัน	งานวินัยและพัฒนานิสิตสู่ความเป็นเลิศ กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักวิชาการศึกษา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
พ.ศ. 2549	กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

